

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

DISPV TATIO
DE
INIVSTA IN
HOMICIDAS IN-
DVLGENTIA

QVAM

ADSPIRANTE NVMINE

PRAESIDE

AVGVSTINO LEYSERO D.

IN ACADEMIA IVLIA IVRE-
CONSVLTO

PVBLCO EXAMINI SVBMITTET

ALBERTVS RIPER

PALAEOGEA-BREMENSIS

D. MARTII ANNI *cl* *l* *cc* *xiv*

IN AVDITORIO MAIORI

HELMSTADII,

TYPIS GEORG. WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.

SVMMA DISSERTATIONIS CAPITA.

1. *Intempestiva misericordia in iudice damnatur.*
2. *Causa huius misericordia investigantur.*
3. *Misericordia haec & in causis civilibus,*
4. *& criminalibus iustitia nocet.*
5. *Imprimis nimia in homicidas indulgentia notatur.*
6. *Peccant, qui Principi ius aggratiandi in homicidio doloso tribunt,*
7. *qui monstrorum cadem promiscue permittunt,*
8. *qui moderamen inculpatae tutelae nimis late extendunt,*
9. *qui cadem furis indistincte concedunt,*
10. *qui invasum nunquam ad fugam capeendam obligatum putant,*
11. *qui qualicumque ira veniam dant,*
12. *nec non ebrietati,*
13. *qui adultero & furi ius cum cade resistendi tribunt,*
14. *qui ob minas quem occidi posse putant,*
15. *qui alium pro alio occidenti ultimum supplicium remittunt,*
16. *qui mortifera vulnerantem liberant, si is vulneratum per alium interfici curet,*
17. *qui animum directum occidendi in homicida requirunt,*
18. *qui homicide, se animum occidendi habuisse, neganti temere fidem adhibent,*
19. *qui vulnus infligere iubentem excusant, si mandatarium interficiat,*
20. *qui*

20. qui vulnus absolute lethale requirunt,
21. qui scrupulose nimis corpus delicti indagant,
22. qui, omiſſa cadaveris inſpectione, ultimum ſupplicium locum habere negant,
23. qui in bello innocentium cadem permittunt, ſaltem, ut hoſti nocentur,
24. qui abortivum procurantes mitti puniunt,
25. legumſatores, qui aliam poenam, quam mortis, in homicidas conſtituunt,
26. qui, Principem duella permittere poſſe, aſſerunt,
27. qui magiſtratus facultatem dant, maleficos non auditos interdum occidendi,
28. qui præſcriptionem in homicidiis admittunt,
29. qui aſyla homicidiis conſtituunt,
30. qui ob minorem aetatem,
31. vel dignitatem,
32. vel captivum,
33. vel numerum liberorum,
34. vel bene merita & artificium,
35. vel matrimonium homicidiis ultimum ſupplicium remittunt.
36. Concluſio.

I.

Inter cauſas, quæ iuſtitia impedimento ſunt, in primis referendam eſſe intempſtivam iudicum lenitatem ac miſericordiam, nemo negare poteſt. Nam, dum plus iuſto placidos ſe præbent iudices, ſæpius crimina, quæ æquitas tegere non poteſt, miſericordia tegit: ſæpius, quæ innocentia tribui nequit, abſolutio miſerationi datur. Multa intempſtivæ huius miſericordia exempla & apud antiquos auctores, ut *Valerium Maximum* l. 8. c. 1. ſ. 1. ſqq. reperiuntur, & noſtris temporibus quotidie conſpiciuntur. Male tamen eiſmodi iudices facere, ex iis, quæ dicentur, manifeſtum erit. Equi-

Equidem non damnamus omnino misericordiae affectum, neque prorsus cum Stoicis consentimus, qui apud Ciceronem pro L. Murana statuunt, sapientem gratia nunquam moveri, nunquam cuiquam delicto ignoscere, neminem misericordem esse, nisi stultum & levem: viri non esse, neque excorari neque placari, omnia peccata esse paria, omne delictum scelus esse nefarium, nec minus delinquere eum, qui gallum gallinacem, cum opus non fuerit, quam eum, qui patrem suffocaverit: sapientem nihil opinari, nullius rei poenitere, nulla in re falli, sententiam mutare nunquam. Relinquimus utique aliquem misericordiae locum. Fatemur, affectum piissimum esse commiserationem, cum quis dolore adficitur propter malum, quod alteri contingit. At ea pietas tunc saltem locum habet, cum praeter meritum alicui malum accidit, non etiam, si quis iure meritoque malum patitur. Ille quippe, qui poenam legibus statutam perferre cogitur, commiseratione adeo dignus non est, ut potius odio sit prosequendus, cum memini, quam sibi ipsi, hoc imputare possit, nec recusare debeat poenam legibus constitutam, qui contra leges facere sustinuit. Probe Callistratus in L. 19. §. 1. D. de officio Praesidis: In cognoscendo, inquit, neque excandescere adversus eos, quos malos putat, neque precibus calamitosorum illacrimari oportet. Id enim non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. Et summatim ita ius reddi debet, ut auctoritatem dignitatis ingenio suo augeat. Idem praecipunt Imperatores in l. 8. §. 2. C. ad L. Jul. de vi publica, addita poena infamiae, si qui iudices mitius puniant eos, qui deliquerunt, quam leges statuunt. Sic enim aiunt: Iudicem nosse oportet, quod gravi infamia sit notandum, si violentia crimen apud se probatum distulerit seu omiserit, vel impunitate donaverit, aut molliorem, quam praestituimus, poenam protulerit. Sed non solum leges civiles misericordiam in iudice damnant, verum naturalia quoque iura suppeditant rationes, quibus demonstrari potest, prava ac intempestiva lenitate abstinentum esse. Etenim illi, qui deliquerunt, ideo poenis adficiuntur, quo & ipsi in posterum meliorem vitam vivant; & ii,

in quos peccaverunt, tuti ab illis sint; & aliis quoque ab iisdem damnus non inferatur, atque ut reliqui omnes ipsorum exemplo territi similia delicta non perpetrent. Hic vero scopus non potest obtineri, nisi absit spes aut impetrandæ veniæ aut mitioris pœnæ. Impunitas enim delinquenti concessa & ipsum & alios, ut idem iterum sub eadem spe tentent, invitat. Denique notum est, soli Principi competere potestatem aut ob commiserationem aut ob alias causas mitigandi pœnas. Ergo iudices hanc sibi potestatem arrogare non debent, nisi leges eam ipsis tribuant, quemadmodum in *l. 37. D. de minoribus* permittitur, ob miserationem ætatis interdum mediocrem pœnam imponere. Quoties vero facultas hæc concessa non est, atque tamen commiseratione adduci se patiuntur, quo minus iustitiam exercent, & contra leges peccant, & in ipsam Principis maiestatem iniurii sunt.

II.

Vt vero tot tantæque rationes adsint, quæ iudices ab iniusta in pœnis infligendis commiseratione absterre possint ac debeant, nihilominus illorum, quibus misericordia potior est iustitia, magnum numerum esse videmus. Causam eius rei si requiras, partim illam levitati & facilitati eorum, qui officio iudicandi funguntur, partim artibus ipsorum reorum, partim astutiæ advocatorum tribuimus. De levitate animi, quæ in quibusdam iudicibus & ICTis cernitur, nihil in præsentia dicemus, considerabimus sãtem artes, quibus & rei & patroni ipsorum misericordiam iudiciis eliciunt. Apud Romanos, qui rei erant, barbam radendam non curabant, & veste candida non utebantur, quem cultum reorum solitum fuisse refert *Gellius l. 3. c. 4.* ut scilicet ad spectã suo atque vestium squalore ad misericordiam iudices commoverent. Flebant ubertim, parvulosque liberos suos populo commendabant, humi prostrati pedes iudicum osculabantur, ut sæpe os cœno replerent, ostendebant vetustam nobilitatem suam parentumque merita & memoriam, quemadmodum ex *Valerio Maximo*

h. 8. c. 1. n. 2. 6. & 10. discimus. Adhibebant præterea propin-
 quorum suorum & affinium dolorem, squalorem & lacrymas,
 ut *Ciceronis pro Q. Ligario n. 32.* verbis utamur. Hi sese supplices
 ad accusatorum pedes prosternebant, & humi aliquamdiu
 iacebant, quale exemplum *Valerius Maximus d. 1. n. 3.* habet.
 Nec propinquis tantum & affinibus ad deprecandum uteban-
 tur, sed omnibus suis clientibus & amicis. *Cicero in Orat. post
 reditum ad Quirites n. 8.* senatum hominumque viginti millia
 vestem pro se mutasse scribit. Sed maior adhuc advocato-
 rum versutia erat. Ad hanc potissimum, cum in iudiciis
 agendum esset, respiciebatur. Neque enim is victor recede-
 bat, qui iustiorē causam haberet & melioribus argumentis
 atque firmiter iuribus instructus veniret, sed qui lingua
 plus valeret fucatisque persuasionibus in animis iudicum vel
 misericordiam erga clientem suum vel odium contra adver-
 sarium excitare posset. Vide exempla apud *Ciceronem de Orat.
 lib. 1. n. 228. & in Verrem 7. init.* Etsi autem isti Romanorum mo-
 res nostris temporibus non prorsus convenient, attamen
 neque rei neque advocati quidquam hodie intermittunt, quo
 iudicum & Ictorum, qui sententias concipiunt, animos ad
 lenitatem flectant. Advocati potissimum egestatem & cala-
 mitatem reorum, quos defendunt, speciosissime ante oculos
 ponunt, pauperes eos miserosque in scriptis suis perpetuo
 vocant, miscent querelas, preces & lacrymas, atque ita sæpe
 efficiunt, ut iudex minus constans & gravis a iustitiæ legum-
 que tramite recedat. Debebant vero memores esse dicti il-
 lius veteris: *Non minus est flagitium, prece iudicem, quam pretio
 corrumpere.*

III.

Dicemus primum de causis civilibus, &, quomodo in
 illis intempestiva iudicum misericordia sæpe cursum iustitiæ
 sistat, ostendemus. Videlicet ex hoc fonte nimius ille erga
 reos favor descendit. Non ignoramus quidem, secundum
l. 125. de Regulis Iuris favorabiliores reos potius, quam actores
 haben-

habendos esse. At vero hæc regula non ubivis obtinet, sed tunc saltem, cum actor in probatione deficit. Tum reus, etsi nihil probaverit, absolvendus est *l. 4. de Edendo l. 2. C. de Probat.* At in cæteris par debet esse utriusque causa. Quin imo aliquando iura nostra actoris partes meliores esse iubent. Sic, cum libellus dubius & ambiguus offertur, is secundum mentem actoris explicandus est. *l. 66. de iudiciis l. 83. §. 1. de verbor. obligat.* reus de fuga suspectus in vinculis & custodia continetur, in re obscura magis favetur repetitioni, quam adventitio lucro, quod reus captare intendit *l. 41. §. 1. de Reg. Iuris.* Peccant igitur iudices, qui reorum favorem per intempestivam misericordiam nimis in odium quoque & præiudicium actorum extendunt. Sunt quoque intempestive misericordes, qui eos, quos temere litigasse certo persuasi sunt, a restitutione expensarum litis liberant. Tacemus alia.

IV.

Potissimum vero iudices in criminibus puniendis lenitatem suam ostendunt. Multæ quidem sunt rationes, quæ eos, ut pœnas debita severitate exercent, movere debent. Nam & ius naturæ magistratum ad puniendum obligat, & salus reipublicæ, ne delicta impunita maneant, poscit, & legislator supremus in sacro Codice hoc præcipit, & ipse quoque severus criminum ultor vindexque sæpius existit, denique & humani legislatores pœnas in delinquentes sanciant. Nihilominus iudices, miseratione adducti, nonnunquam, ubi in delicta animadvertendum est, pœnas iure constitutas vel plane omittunt vel alias mitiores imponunt, cum meminisse deberent se ministros tantum legum esse, adeoque nec leges pro lubitu interpretari, nec restringere, multo minus tollere posse. Neque desunt iura, quæ intempestivam hanc iudicum in puniendo lenitatem graviter coercent. Aliquando iudices huiusmodi misericordes eadem, quam omiserunt, pœna, ut in *l. 3. C. Ne sanctum baptisma* & *l. 1. 6. C. de Paganis*, interdum infamia, ut in *l. 8. §. 2. C. ad l. Int. de V. publicæ*, puniunt.

puniuntur. Sed parum hæc Iudices curant. Inprimis, ut verbis Clarissimi *Præsidis ex Specimine IX. Medit. V.* utamur, incredibile est, quanta sit tyrannis, quam in causis criminalibus praxis exercet. Nullus fere est in Constitutione Carolina articulus, quem observantia, vel Carpzovii auctoritate vel intempestiva misericordia subnixa, non corruerit, in alium sensum detorserit, aut etiam usum eius plane sustulerit. Hoc Augiæ stabulum ut quis purget & observantiæ contra iuris scripti sacrilegam auctoritatem in iurisprudencia criminali extirpet, iustum est. Sed hucusquæ tyrannis ista inconcussa stat, & ICTos invitos sæpe & renitentes, ut obsequantur, compellit. Sic pœna famosi libelli in *art. 110.* constituta nunquam infligitur, quia Carpzovius de contraria observantia cum aliis testatur. Sic ultimum supplicium *art. 162.* in furtum tertium indistincte statutum fere nunquam adiudicatur, quod observantia limitationes invexit, ut fur bis iam antea fuerit punitus, & furtum quoque ultimum magni momenti sit. Porro, quidquid dicat *articulus 130.* pro veneficis non habentur, nec pœnæ ibi constitutæ subiiciuntur illi, qui venenum propinarunt, si mors illud non sequatur, sed furor aut paralyfis, aut alius morbus gravis & fonticus, ex ea ratione, quod Carpzovius verba istius articuli an *Leib oder Leben* coniunctim contra nativam eorum significationem accipi debere putavit. Præcepit Carolus *art. 116.* ut masculus vel femina, qui cum brutis concubuerunt, item masculus, qui cum masculo, & femina, quæ cum femina consueverunt, comburantur. Sed ICTorum miseratio eo rem perduxit, ut tantum, qui cum bruto coiverunt, cremantur, si vero, qui cum eodem sexu se commiscuerunt, gladio plectantur. Deinde non solum, qui universitati & civitati, sed illi quoque, qui uni saltem homini minantur, pro diffidatoribus habendi sunt propter *art. 129.* welcher iemand wieder Recht und Billigkeit muhtrug befesdet &c. id quod etiam patet ex *Recessu Imperii de anno 1548.* §. 1. Verum intempestiva ICTorum miseratio effecit, ut diffi-

datio non nisi contra integram universitatem committatur, quam sententiam amplectuntur *Carpz. quæst. crim. 37. n. 21. & Arumans ad A. B. c. 17. n. 17.* Tacemus cetera, quæ observantia contra claras leges ex superstizioso erga *Carpzovium* ceterosque Doctores obsequio & intempestiva misericordia, quæ rebus publicis longe, quam servitia, perniciosa est, intro duxit.

Nostrium iam institutum est, omnibus ceteris cupidibus, in quibus iudices per lenitatem peccant, saltem homicidia considerare. Non opus esse putamus, ut in præsentia, quod & quadruplex sit homicidium, quam atrocillam crimen sit, quæ opere reipublice totique generi humano nocet, quis graviter omni iure puniatur, ob oculos ponatur. *Valgaria* hæc sunt & passim a Doctorebus ad nauseam usque innotescunt, cum tamen a nemine fere ignorentur. Illud saltem asserimus, peccare iudices atque Ictos & contra ius nature, & divinum positivum, & leges publicas, qui in homicidas sunt indulgentiores. Ista vero indulgentia dupliciter patissimum sese exserit, dum quædam homicidia vel plane impunita relinquantur, vel leviore, quam par erat, poena afficiuntur. Nos casus illos, quibus hoc fieri solet, ordine proponemus & examinabimus.

VI.

Primo loco delibabimus controversiam, & olim iam & nostra ætate acerrime agitatum, an Princeps ultimum supplicium homicidæ doloso remittere aut saltem pro capitis poena mitiorem statuere possit. Nemo facile nescit, quæ super hac quaestione in utramque partem a summis Viris, *Hannekento, Rechenbergio & Thomasia* peculiaribus scriptis fuerint disputata. Illi vero hoc argumentum tam dilucide proposuerunt, atque omnia, quæ circa illud dici poterant, ita exhausserunt, ut nec spicilegium nobis reliquerint. Quapropter non operale hanc controversiam pertractabimus, sed

sed breviter sententiam nostram proponemus, omnisque his, quæ eam illustrare poterant, præcipuas saltem, quibus stabitur, rationes afferemus. Equidem ab illis longissimè recedimus, qui ius naturæ quoque, ut homicidæ occidantur, præcipere putant. Potius ius naturæ, si id rectè inspiciamus, suadere videtur, ut non morte, sed alia pœna homicidæ plectantur. Tres fines sunt, quos ut in puniendo Princeps intendat, ius naturæ exigit; primus, ut civibus securitas præstetur, alter, ut reliqui a simili facinore absterreantur, tertius, ut is, qui deliquit, emendetur. Etsi vero necesse non sit, ut in omni pœna isti tres fines simul intendantur, sed sufficiat, dum modo unus alterve obtineatur; attamen negari nequit, omnium perfectissimam pœnam esse, per quam uno tempore delinquens melior, civis securi & ceteri facinorosi probi redduntur. Sed, si delinquenti mortem inferas, emendatio eius non obtinebitur. Quod si itaque alia pœna appareat, per quam æque commode & securitas civibus præstari & exemplum reliquis facinorosis statui & simul delinquens emendari queat, ius naturæ permittit atque etiam suadet, ut Princeps illam potius homicidæ infligat. Sed divinæ iustitiæ fundamentum, quod ex Sacro Codice cognoscimus, talio est. Itaque secundum huius regulas Deus pœnam homicidii, ante in arbitrio Principum positam, determinavit, & sibi aliter satisfieri non posse constituit, quam si homicida vicissim occidatur. Hoc ergo *Genesios IX, 6.* hoc *Exod. XXI, 12. & 14.* hoc *Numer. XXXV, 16. 17. 18. 31. 32. 33. 34.* hoc *Roman. XIII, 4.* hoc denique *Apocal. XIII, 10.* præcepit. Scimus equidem, non deesse adversariis, quæ ad ea loca respondeant. Inprimis in dicto *Genesios IX, 6.* non imperativum sed futurum positum esse, animadvertunt. Sed, qui genium Ebrææ linguæ norunt, futurum tempus pro imperativo in præceptis esse, optime sciunt, ut vel ex integro Decalogo apparet. Sunt & alia, quæ obiciuntur, in quibus resellendis operam non consumemus, cum & viros celeberrimos iam

accurate hoc ante nos fecisse animadvertimus, & adversaria quicquid etiam illis respondeatur, tamen, ut in ceteris controversis, sic & in hac, non desuturum sit, quod reponat, & quo opinionem suam aliquantulum tuatur. Igitur omnia disputatione nihil profutura, lectorem saltem rogamus, ut loca ista a nobis allata omnia cum cura consideret. Quo facto fidem eius obtestamur, ut dicat, annon ex illis manifeste perspiciat, Deum serio voluisse, ut homicidas a magistratibus interficiantur. Si quis hoc agnovit, is illos aggregandi in poena homicidii Principi non potest non denegare. Cum enim gratiam facere delinquenti nihil aliud sit, quam legem quae poenam statuit, eo in casu tollere & mutare, proferat autem mutandi legem superioris inferiori non competat. Principi hoc in legem Dei non licebit. Scimus, quid Sancta Regi, qui mortem alicui a Deo condemnato remisit, comminatus sit Deus 1. Reg. XX, 42. *Quia, inquit, dimissisti vicium mortis dignum, erit anima tua pro anima eius & populus tuus pro populo eius.*

VII.

Deinde considerabimus sententiam eorum, qui monstra impune occidi existimant. Nulli hac in re faciliores erant Romanis. Primus eorum legislator Romulus, teste *Dionysio Halicarnasseo Antiqu. Rom. l. 2. c. 15.* nullam prolem triennio minorem necari permisit, nisi, si quid *mutilum* aut *monstruosum* esset editum, quod tamen non patri sed quinque viris ex vicinia diiudicandum relinquebatur. Sed, quod Romulus patris arbitrio commiserat, id deinde necessitatis factum & iure XII. tabularum sancitum est. Extitit enim in his lex, quam ex *Ciceronis lib. 3. de legibus* sic restituit *Iacobus Gothofredus: Pater insignem ad deformitatem puerum cito necato.* Latissime autem hoc extendebatur, sic, ut androgyni seu hermaphroditi quoque comprehenderentur. Apparet hoc ex *Livii lib. 27. cap. 30.* In primis vero ex *lib. 31. c. 12.* ubi quidam sexdecim iam annorum ambiguo sexu inventus in mare deportari

portari iubetur. Hæc apud Romanos priscos obtinuerunt. Eodem iure, si *Grotius in Inleydinge tot de Hollantsche Rechts Ge-
teertheyt part. 3.* credimus, Batavi adhuc hodie utuntur, atque
partus monstrosos, *manschappens gebaorten, die't lichaem niet
hebben baquaem, om een redelike Ziele te vaten*, interficiunt &
suffocant, accedente tamen, ut *Græuwegem de legibus abrogatis
ad l. 14. de statu hominum* observat, magistratum consensu.
Etsi vero nec inter Ictos Germanos desint, qui monstra im-
pune occidi simpliciter dicant, nos tamen hæc in re cautissi-
me procedendum existimamus. Et Romanorum quidem
morem, partus quoscunque, mutilos & a consuetâ hominum
forma paulisper aberrantes atque etiam hermaphroditos, occi-
dentibus, profus damnamus. Nec Batavorum generalem
satis consuetudinem omnino probamus. Distinguendum
erat inter monstra, quæ ex coitu hominum procreantur, & ea,
quæ nascuntur ex coitu eum bestiarum. In his non dubitamus
veram esse eorum sententiam, qui monstrorum occisores
nulla pœna adficiendos esse statuunt, adeo ut non solum im-
pune occidi, sed & necessario occidenda esse credamus.
Nam si bestiarum istarum, cum quibus crimen Sodomiarum commif-
sum est, perimuntur, ne facinoris cum ipsis perpetrati me-
moriâ renovent, atque aliis occasionem delinquendi præ-
beant; partus quoque ex coitu isto natus occidendus est, ut
citissime rei turpissimæ memoria exoleat. Quod vero ad
monstra ex hominibus nata attinet, cavendum est, ne statim
pro monstro reputetur, in quo formando natura aliquantulu-
m aberravit, de quo vide *l. 38. de Verb. signif.* Monstra ea
sunt proprie, quæ & corpus deforme habent, & anima hu-
mana non sunt prædita. Id vero e vestigio, non statim ap-
paret. Apparebit vero crescentibus annis. Qui ante oc-
cidit, quantacunque etiam partus fuerit deformitas, periculo
sefe exponit homicidii committendi, pœnamque aliquam
sustinebit. Sic infantem illum, quem Hafnæ nuper pilosa
facie, uno oculo in media fronte Cyclopium moreposito,
rostro-

stroque vulturnino natum in *Diario Treveltiensi de M. Ianna-*
o anni MDCCXII. legimus, non tamen occidendum puta-
 mus, priusquam, sitne intellectu præditus annon, liquido
 appareat.

VIII.

Videamus deinde de his, qui moderamen inculpatæ
 tutelæ nemis late extendunt. Id quidem dubium non habet,
 nullo iure peccare vel puniri eum, qui moderamine incul-
 patæ tutelæ utitur, siquidem in continenti seu in ipso periculo
 constitutus id faciat, periculumque aliter depellere nequeat.
 Quin imo is ipse contra ius naturæ peccat, qui vitam suam
 non defendit, sed se occidi patitur. Neque cum his sentire
 possumus, qui tunc aggressori etiam cum propriæ vitæ discrimi-
 nine parcendum esse putant, si invaluus de sua salute certus
 invasorem, si cædatur, æterna supplicia subiturum prævidet.
 Cum enim incertissimum sit, an aggressor iste, siquidem nos
 ab illo occidi patiamur, ad frugem rediturus, meliusque ali-
 quando moriturus sit, Deus autem, ut unusquisque vitam
 suam omni modo tueatur, velit, eam certe propter incertam
 de altero spem & intempestivam erga salutem eius misericor-
 diam profundere non licebit. Magis etiam improbamus co-
 rum acumen, qui invasum in periculo vitæ constitutum pen-
 derare iubent, an respublica maiorem utilitatem a se, an vero
 ab aggressore expectare queat, & si hunc utiliorem animad-
 vertat, vitam eius suæ præferre debere autumant. At præ-
 terquam, quod hoc quoque incertissimum sit, his, qui in
 præsens vitæ discrimen adducuntur, integrum non erit,
 otiosæ istiusmodi disceptationi vacare.

IX.

Sed hæc forte huc non pertinent. Quapropter hos
 potius considerabimus, possit ne quis furem vel alium quem-
 libet invasorem non vitæ & pudicitæ, sed rerum tantum modo
 suarum conservandarum causa, interficere. Ius naturæ nos
 non lex divina *Exodi XXII, 2;* hæc cum limitatione tamen ali-
 qua

qua permittit. At *Augustinus*, *Grotius* aliique id, quod *Iudaei* huc in Christiano fas esse negant. Quorum argumenta excludere, nostri iam non est instituti. In ipso tamen conflictu sententiam hanc tuebimur, quod Christiano quoque, quicquid *Grotius de Iure Belli ac Pacis* l. 2. c. 1. §. 17. dicat, caedes factis, si res suas servare aliter nequeat, sit permissa. Nunc saltem contra eos disputabimus, qui licentiam hanc plus iusto extendunt. Ipsi conditores legum XII. tabularum hac in re domino nihil indulserunt, tametsi res suas aliter etiam servare aut furem comprehendere & ad iudicem ducere poterint. Testes habemus *Ciceronem* qui in *Orat. pro Milone* *Diodecim* ait, *tabula nocturnum furem quoquo modo interfici impune voluerunt*; *Quintus* qui in *Noctibus Attico* l. 2. c. 18. *Decemviri*, inquit, *furem, dum occidi permisissent, si, dum faceret furum, non esset*; *Vlpianum* qui apud *Licinium Ruffinum* in *Colloquio legum Iudicarum & Romanarum* titulo de *Furibus* & *pena verum*: *Furum*, ait, *nocturnum lex duodecim tabularum omnimodo permisit occidere*. Adde *Sinecam* lib. 10. *Controv.* ait. in *fin.* & *Augustinum* in c. 3. X. de *homicidio*. Quapropter *Paulus* apud *Licinium Ruffinum* d. l. non quidem necesse, melius tamen esse putat, furem talem capere & magistratui offerre: Sic enim ille: *Si quis, inquit, furem nocturnum vel diurnum, cum se telo defenderet, occiderit, hac quidem lege non tenetur, sed melius fecerit, qui eum comprehensum transmittendum ad Praesidem magistratibus obtulerit*. Sed ista *Decemvirorum* indulgentia & *Ictis* antiquis & ipsi *Iustiniano* nostro, ut par fuit, iniqua visa est. *Pomponius* iam, teste *Vlpiano* apud *Ruffinum*, dubitavit, num lex XII. tabularum in usu esset. Qui vero eum secuti sunt *Icti*, retinuerunt quidem illam, sed arctioribus limitibus circumscripterunt. Et *Iustinianus* noster non simpliciter eam in leges suas recepit, sed tres potissimum distinctiones, *Calum* & *Vlpianum* secutus, addidit. Vult scilicet, ut tunc demum furem vel invasorem nocturnum impune interficere liceat, (1) si apprehendere eum ac magistratui

mittere

assistere nequeamus *l. s. pr. ad L. Aquil.* (2) si parcere ei sine periculo vitæ rerumque nostrarum non possimus *l. 9. ad L. Corn. de Sicariis* (3) si hoc ipsum periculum nostrum clamore testificati sumus, nemoque suppetias tulerit *l. 4. §. 1. ad L. Aquil.* Nihil potest esse his limitationibus æquius, nihil divino iuri convenientius. Atque tamen sunt, quiab iis recedunt & legem XII. tabularum in usum reducunt. Apud Batavos, si *Hubero in Eunomia Romana p. 105.* fidem habemus, Ordines binis edictis nocturni furis cædem indistincte permiserunt. Idem *Huberus d. l. Theologum Marpurgensem* absolutum imo ne quidem accusatum fuisse, ait, qui hominem noctu ædes suas ingressum & in cella se occultantem interfecerat, tametsi appareret postea, occisorem sine periculo suo ei parcere atque strepitu & voce eum abigere potuisse. Neque videmus, quomodo excusari possint, qui cum *Lessio de Iustitia & iure l. 2. cap. 9. dub. 11.* statuunt, occidi posse raptorem in ipsa rapina, etiam si rem meam per iudicem recuperare queam, nec peccare contra iustitiam, qui furem fugientem interficiat.

X.

Veniunt iam illi, qui existimant homicidium necessarium esse atque impune relinquendum, si quis in vasum fugere se cure quidem potuit, id tamen non fecit, veritus, ne fama atque existimatio ipsius minueretur, sed adgressorem cædo potius repulit. Defendunt sententiam hanc ex *Constit. crim. art. 140.* ubi Imperator ait: *So eizer jemand mit einem tödtlichen Wehr oder Wassen überläufft / ansicht oder schläget / und per benöthiget kan süglich ohn Fährlichkeit seines Leibs / Lebens / Ehr und guten Reumuths nicht entweichen / der mag sein Leib und Leben ohn alle Straffe durch eine rechte Gegenwehr retten.* Non equidem *Zieritzio* & aliis quibusdam Constitutionis Carolinae interpretibus assentimus, qui verba ista, *Leibes / Lebens / Ehr und guten Reumuths* coniunctim accipienda esse putant, atque in vaso, qui vitam suam fuga servare potest, necessitatem fugiendi imponat, etsi omnis existimationis suæ iacturam

ram ita sit facturus. Potius cum *Struio de Vindicta privata* c. 4. aph. 7. n. 5. existimamus, tunc fugam licite omitti, si quis sibi fugiendo summum dedecus inureret, & se quasi inutile eius, in qua constitutus est, societatis membrum redderet. Si enim, dux bellicus aut alius equestris dignitatis vir in aula Principis degens invadatur, illi certe, etsi commode per fugam elabi posset, id tamen non consuleremus. Tantum quippe per fugam opprobrium incurretet, ut necesse ipsi foret, illud, quod elegit, vitæ genus deserere atque inter infimæ sortis homines in posterum latere. Ad hoc autem nulla nos lex obligat, ut cum iactura famæ fortunarumque nostrarum vitam hostis nostri conservemus. Sed hæc doctrina, quod aliquos facere animadvertimus, nimis extendenda non est. Sunt enim, qui neminem plane in primis Germanum, cuiuscunque conditionis hominem, ad fugam capeffendam obligari volunt. Audiamus *Besoldum P. 6. Consil. 291. n. 28.* *Fuga cuilibet, qui se defendere potest, censetur esse ignominiosa, & infamia aliqua adfiscere eum, qui hac ratione se defendit. Quod adeo verum est, ut insultatus ab alio non solum fugere non teneatur, sed & insultantem impune dicatur occidere posse, etiamsi fugiendo periculum evadere possit. Et hæc omnia eo magis locum habent in homine Germano, qui insultatus fuit. Nam Germanorum non est fugere, ut ait Barthol. Romuleius in L. ut vim num. 61. ubi hinc expresse infert, illud argumentum, quod ignominiosum sit fugere, & melius sit non vivere, quam vitam infamem ducere, maxime procedere apud Germanos. Et tandem addit, Zafium dicere, quod sententia Bartoli & aliorum, qui tenent, fugiendum esse, si sine periculo vita quis fugere possit, non habeat locum apud Germanos. Verum enim vero durum & humanitati omni adversum est, humanas victimas immolare existimationi suæ, tunc, cum eius iactura vel exiguum dâmnium infert, vel facili negotiô sarciri potest. Leve detrimentum sentiet inferioris conditionis homo, si vel maxime illi, quod fuga sibi consulerit, obijciatur. Intra breve tempus vanæ istæ populi voces plane*

C

plane evanescent, neque ipse propterea aut ordine suo movebitur, aut e collegio, in quo fuit, eiicietur. Neque ridiculæ de singulari Germanorum præ ceteris gentibus fortitudine persuasione tantum tribuendum est, ut pro illa stabilienda cædem hominum permittamus.

XI.

Dispiciemus porro de his, qui homicidia per iram commissa pœna levioze afficienda esse existimant. Si naturam iræ propius consideramus, nihil aliud illa est, quam vindictæ studium, ut adeo *Pufendorffium de Iure natura & gentium* L. 2. c. 4. §. 12. hos duos affectus citra necessitatem invicem distinxisse existimemus. Nam dum ira commovemur, id quærimus, ut iniuriam, quam nobis illatam putamus, ulciscamur, eumque, a quo offensû fuimus, vicissim dolore afficiamus. Et licet procedente tempore primus iræ impetus frangatur & defervescat, non tamen plane extinguitur, quamdiu vindictæ cupido remanet, sed, quemadmodum ceteri affectus, amor, odium, tristitia, etiam post multos annos perdurat. Cum autem omne privatæ vindictæ studium in vitio sit, fatente *Pufendorffio*, ea quoque, quæ per iram fiunt, non possunt non semper mala esse. Interim tamen non plane dissentimus ab his, qui homicidam gravissima & intolerabili fere iniuria lacescitum, si cædem in primo impetu, quem refrenare non cuique datum est, committat, ab ultimo supplicio liberant, mitiusque puniunt. At hic quoque nonnulli ulterius, quam par erat, progrediuntur, & quamlibet fere iram levi etiam causa concitatam pro exultatione admittunt. Hæc *Menochii* sententia est, qui lib. 2. *Arbitrar. iudicum quæst. casu 361. n. 11.* Per iracundiam, ait, is vulnerare & occidere dicitur, qui in rixa id facit: *Vipera duo, qui nunquam fuerunt inimici, unus alteri casu obviam fit, unus alterum tangit, vel casu e loco deicit, vel illi viam incogitate eripit, vel ratione maioris dignitatis locum supra alium vult tenere, vel cum chorea ducuntur, præsertim tempore bachanalium carnis privii, unus cum una vult choreas*

choreas ducere & saltare, & alter cum eadem, exortitur rixa, ad arma decurritur, unus alterum occidit, hoc dicitur per iracundiam & impetu factum. Sunt & ex recentioribus aliqui, qui verba ignominiosa iustam iræ causam esse perhibent. At qui huiusmodi iram pro excusatione homicidii admittunt, malitiis hominum aditum patefaciunt, qui, cum iracundiæ tam facile veniam dari scient, de moderanda illa prorsus non laborabunt, sed animi impetum explebunt. Peccant etiam contra ius divinum. Vult Deus, ut omnes, qui aliis mortem attulerunt, gladio exanimentur. *Gen. IX, 6. Matth. XXVI, 52. Apoc. XIII, 10.* Absit igitur a Ictis, ut excogitare quidquam veliat, quo sanctissima legislatoris iustissimi voluntas impediatur. Caino, cum fratrem interfecisset ira stimulatus, Deus propterea veniam non dedit, sed maledixit *Gen. IV, 5, 6. 11.* Vide quoque *Num. XXXV, 19*, ubi pœna mortis statuitur in eos, qui ira, odio aut inimicitia impulsii occiderunt. Nec humana iura huiusmodi iracundiam excusant. Vide *l. 16. §. 2. de Panis: Imprimis vero huc pertinent Constitutionis Carolina verba in art. 137. der ein Todtschlag aus Weilheit und Zorn gethan, soll mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft werden.*

XII.

Amplum quoque refugium homicidæ apud eos Doctores inveniunt, qui ebrietatem ab ultimo supplicio liberare dicunt. Parum abest, quin ebrietatem plane e numero causarum pœnam homicidii mitigantium eximamus, atque Pittacum, qui, teste *Laertio*, delictis per ebrietatem admissis duplicem pœnam imposuit, nec non Carolum V, qui secundum *Peckium ad c. sine culpa de Reg. iuris in sexto* remissionem pœnæ ob ebrietatem per rescriptum prohibuit, recte statuisse dicamus. Nam quantacunque sit ebrietas, non tamen omnem rationis usum tollit, sed aliquem relinquit; id, quod vel exinde apparet, quod ebrii non furiosorum more in quemvis obvium, sed in eum, a quo offensos se putant, impetum faciunt. Qui vero rationis usum habet & delinquit, sine

ubio indolo est. Tametsi vero concedendum esset, ebrietatem omnimodo mentis exilium inducere, ipsa tamen ebrietas per se delictum est. Qui autem delinquit, in ea omnia contentit, quæ probabiliter ex isto delicto proventura, scire poterat. At quia communis receptaque sententia est, ebrietatem ab ultimo supplicio liberare, cedemus illi tantisper, monebiturque, graviter peccate eos, qui istam opinionem late nimis extendunt, & in ebrios iusto sunt indulgentiores. Huc pertinent, qui cum Baldo eumque secuto *Tiraquello de pœnis temerandis causa 6. n. 11.* lenem etiam ebrietatem quadantenus excusare statuunt, & cum illis collegiis iuridicis, de quibus *Brunnemannus in Processu Inquisitionis c. 9. n. 63.* conqueritur, pro profunda & ad mitigandam homicidii pœnam sufficiente ebrietate reputant, si quis vino aut zytho onustus pedibus quidem titubet, sciat tamen aliquo modo, quid agat, & ex iura in cædem prolatur. Nimum, qui sic statuunt, faciunt. Nos tria requirimus ad hoc, ut homicida ab ultimo supplicio liberetur, (1) ut ebrietatem non studio captarit, sed casu quodam in eam inciderit (2) ut enormissima fuerit, quod arbitrio iudicis diiudicandum relinquimus. (3) ut discussam rapulam pœnitentia sequatur. Adde l. 6. §. 7. de Re milit.

XIII.

Illi quoque Icti in permittendis homicidiis nimis faciunt, qui contendunt, eos, qui in delictis gravissimis deprehensi legibus permittentibus occidi possunt, licite resistere atque eos recte interficere, quibus ipsorum cædes permissa est. Ita *Molina de Iustitia & Iure Tom. IV. Diss. 15. §. 1.* existimat, adulterum, qui in adulterio cum alterius uxore reperitur, posse e medio tollere maritum vitæ periculum intentantem. *Idem sequenti* asserit, furem, si vita eius in periculo sit, iure vicariare eum, a quo periculum ipsi imminet. Sed impium est, alia defendere atque adulterò & furi permittere, ut delicta cumulent. Illis certe, quibus leges potestatem occidendi alios in delictis atrocibus concedunt, eadem etiam securitatem præstant, neque illorum cædem impunitam relinquunt. XIV.

XIV.

Non debet hic silentio præteriri sententia *Richardi*, qui *Tom. 3. consil. 371. n. 14.* statuit, homicidam a capitali pœna liberandum esse, si minis alterius ad homicidium committendum se adduci passus sit. Videtur consentire *Carolus V. Imperator*, qui *Constitutionis Criminalis art. CXL.* ait: *er ist mit seiner Gegenswehr / bis er geschlagen wird / zu warten nicht schuldig.* Sed hæc verba, uti ex præcedentibus planum est, de eo casu intelligenda sunt, quo quis periculum revera sibi imminere videt, quod arma vel instrumenta mortifera adsint & post minas statim impetus fiat. Tunc utique licebit eum, qui minas profudit atque eas exequi conatur, repellere, etiam cæde eiusdem, si aliter incolumitas obtineri nequeat. At solæ minæ non præbent excusationem, quo minus is, qui istis commotus alterum occidit, pariter occidendus sit. Debet is, in quem minæ iactantur, iudicem adire, atque ab eo petere, ut qui minas protulit, vel cautionem de non offendendo præstet, aut, si eam præstare nequeat, carceri includatur. *Constit. crim. art. 176.* Non negamus tamen, posse aliquando accidere, ut quis ob solas minas recte interficiatur, nempe, si appareat, alterum eas mox executurum esse, neque remedium suppetat illum repellendi. Quæ res ex circumstantiis dependet & prudentis arbitrio a *Soto & Siruvio de Vindicta privata cap. 4. aph. 2. n. 6.* definienda relinquitur. Vide elegans exemplum apud *Schiltnerum in Additamentis ad Exerc. 49. n. 8.*

XV.

In numerum Ictorum homicidis plus iusto indulgentium referendi quoque sunt, qui existimant, illi, qui inimicum interfectorus, alium, conciliandæ concordiæ aut alius rei causa forte intervenientem, per errorem aut casum occidit, pœnam ordinariam remittendam esse. Tuetur hanc opinionem præter multos alios *Menochius lib. 2. arbit. iud. quest. cent. 4. casus 324.* Quamvis vero sententia hæc lenitate sua

esse commendare videatur, verius nihilominus est, pœnam
 cuiusmodi occisoris non aliam esse debere, quam capitalem.
 Nemini quidem actus per errorem gestus nocere potest *L. 15.
 D. de iurisdic.* nec casus fortuitus cuiquam imputandus est.
 At hic error & casus ipsam homicidii essentiam non ingredi-
 tur, sed in accidentali saltem circumstantia contingit. Adest
 animus occidendi: ipsa cædes secuta est: saltem circa perso-
 nam error commissus fuit. Hic error non quidem nocere
 sed tamen etiam non prodesse, nec a pœna legibus divinis
 humanisque statuta liberare debet. Aliud verò esset, si quis
 invasus in periculo vitæ constitutus, aggressorem interfice-
 re volens, alium interficiat. Hic nullam aut pro ratione cir-
 cumstantiarum levissimam pœnam a iudice constituendam
 perferet, id quod patet ex *Constit. crim. art. 145.* So einer in
 einer rechten erwiesenen Nothwehr / wieder seinen Willen / einen
 unschuldigen mit Stichen / Streichen / Würffen oder Schiessen /
 so er den Nothtger meint / treffe und entleibet hätte / der ist auch
 von peinlicher Straffe entschuldiget.

XVI.

Communis sententia est, eum, qui mortifere vulne-
 ravit, homicidii tamen reum non esse, si alius superveniat,
 & vulneratum, antequam ex priore vulnere decedat, inter-
 imat. Multa quidem sunt, quæ hanc sententiam dubiam
 reddere poterant. Cum tamen aliquam aequitatis speciem
 habeat, atque etiam in *L. 11. §. 3. & L. 15. §. 1. Ad L. Aquil.*
 fundata sit, eam non impugnabimus, nec *Rolandino Roma-
 nicio*, advocato Bononiensi, cappam sericeam invidemus,
 quam, dum reum a morte per istas leges liberavit, meruisse
 se gloriatur in *sing. 158. quidam fuit vulneratus*. Sed impium
 istud consilium damnamus, quod ex hac communi sententia
 nonnulli defumserunt. *Baldus* scilicet in *L. Ita vulneratus ad
 L. Aquil.* memorat, advocatum quempiam consuluisse reo,
 qui aliquem mortifere vulnerarat, ut eum per tertium inter-
 ficiendum curaret, atque sic pœnam mortis evitaret. At recte

Baldus

Baldus, dignum istius advocati præmium laqueum fuisse, addit.

XVII.

Illi porro Doctores, qui ad irrogandum ultimum supplicium directum in homicida occidendi animum requirunt, sæpe homicidis elabendi occasionem præbent. Res tamen non sine omni dubio est. Quodsi enim quis in rixa aut singulari pugna, quam duellum vocant, gladium stringat vel aliud mortiferum instrumentum habeat, eoque adversarium appetat, non hac mente, ut interficiat, sed ut vulneret atque lædat; Quodsi, quem casum contigisse Præses Clarissimus perhibuit, aliquis, dum ad certamen progreditur, aperte præ se ferat, atque amicis dicat, se non mortem sed vulnus saltem inflicturum, *er wolle ihm nur ein Denckzeichen in den Arm geben* / sed aberrante ictu interficiat; Poteritne hic propter istud facinus ad mortem abstrahi? Negant nonnulli, quorum nomina & argumenta recenset *Esbachius ad Carpovium P. 4. c. 7. def. 8.* Aiunt scilicet, non dolum hoc casu, sed culpam tantum intercedere, quam ultimum supplicio punire iniquum sit. Deinde, mortis pœnam per se fati duram esse, adeoque restringi potius, quam extendi debere, dicunt. Vrgent denique verba *l. 1. §. 3. Ad L. Corn. de Sicariis* ibi: *eum, qui hominem occidit, si non occidendi animo hoc admisit, absolvi posse* item *l. 1. C. ad L. Corn. de Sicariis* ibi: *probaverit, non occidendi animo hominem a se percussum esse, remissa homicidii pœna quæ lex repetitur in can. 47. Dist. 50. nec non Constit. Carolina art. 146.* ibi: *wieder des Thäters willen.* Verum enim vero, qui rem recte considerabunt, utique in eo, qui saltem vulnerare aut graviter lædere vult, animum quoque occidendi, licet indirectum, deprehendent. Quisquis enim letifero instrumento vulnus intentat, hic certe, siquidem recta ratione præditus est, prævidet, ex vulnere illo mortem sequi posse. Dum itaque hoc scit & tamen vulnerat, in mortem adversarii consentit, atque adeo non in culpa, sed

ad dolo est. Quamvis eum, qui directum interficiendi animum habet, magis in dolo esse, non inficiemur. Interim omnis dolus, etsi gradu inferior, ordinariam pœnem meretur. Convenit hæc sententia nostra iuri divino, uti imprimis ex *Numer. XXXV, 16. 17. 18.* apparet, ubi ad irrogandum homicidæ ultimum supplicium sufficere dicitur, ut quis mortifero instrumento aliquem percusserit, atque hic ex eo vulnere decesserit. Congruit quoque iuri civili, quo crimen homicidii contrahi dicitur, si & voluntas nocendi intercedat *L. 1. C. ad L. Corn. de Sicariis.* Istæ vero leges, quæ ab adversariis afferuntur, non de nostro, sed de eo casu agunt, cum quis plane nec vulnerandi nec occidendi animum habet, sed vel mero casu vel per incuriam hominem interficit. Denique Clarissimus Præses retulit, Collegia Iuridica, quibus ipse olim interfuit, & nunc interest, Vitembergense & Helmstadiense, postram sententiam amplecti, atque in eum quoque, qui animum occidendi indirectum habuit, pœnam mortis statuere. Ceterum tunc utique ultimum supplicium cessare debere fatemur, cum quis verberans cogitare non potuit, mortem inde secuturam, uti si lapide exiguo aut instrumento, quo raro quis interficitur, percutiat *l. 1. §. 3. Ad L. Corn. de Sicariis*, si mors ex accidenti saltem consequatur, uti si non adfuit chirurgus, qui vulnerato mederi potuit, vel ipse ex dolo regimine decessit.

XIX.

Similiter alii, homicidis, se animum occidendi non habuisse asserentibus, nimia facilitate fidem habent, ac sæpe iuramento purgatorio, per quod animum occidendi optime probari, *Mascardus de Probationibus vol. 1. concl. 97. n. 28.* ait, rem committunt, etsi contrarium ex circumstantiis sæpe evidentissime appareat. Rem exemplis illustrare possemus sed nolumus, ne scriptum hoc in nimiam molem excrescat.

XIX.

XIX.

Ex iis, quæ supra diximus, porro apparet, illi, qui alli mandatum dedit, ut hominem vulneraret aut atrociter verberaret, imputandum quoque esse, si is, qui mandatum accepit, non vulneribus solum & verberibus tertium istum adficiat, sed etiam interimat. Igitur uterque, & qui mandatum dedit, & qui accepit, pari poena, ultimo scilicet supplicio, adficiendus est. Non desunt tamen, qui aliud sentiunt, inter quos *Fachinens* est, qui *lib. 1. controversarum iuris cap. 39.* variis argumentis, maxime tamen ex æquitate, evincere conatur, mandantem huiusmodi morte puniri non posse. At cum in mandante animus occidendi indirectus adsit, hic vero per ea, quæ §. 17. exposuimus, ad irrogandum ultimum supplicium sufficiat, non videmus, quomodo mandans hoc casu id effugere queat. Neque obiici nobis potest, quod tamen is, qui mandatum dedit, non obligetur si accipiens illud excessit. Hoc enim saltem verum est in contractibus, qui de re turpi ac delicto, quale hic adest, iniri nequeunt. At in homicidio non potest mandans ignorare, in potestate eius, qui vulnerare debet, non positum esse, ut vulnera aut verbera ita infligat, ne mors sequatur. Consentit nobiscum Bonifacius IX. Pontifex atque *c. ult. de homicid. in sexto*: *Is, inquit, qui mandat aliquem verberari, licet expresse inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarium fines mandati excedens mutilat vel occidat, cum mandando in culpa fuerit, & hoc eventire posse debuerit cogitare.* Neque vox *culpa*, quæ hic reperitur, captari debet. Frequens enim est Pontificibus, culpam pro dolo dicere, ut vel ex *c. 5. §. Illud de Penis in sexto*, quod eundem Bonifacium auctorem habet, patet. Videtur quoque nobiscum facere *Vlpianus in L. 15. Ad L. Cornel. de Sicar. ubi: Nihil, ait, inter est, occidat quis, an causam mortis prebeat.*

XX.

Multos quoque homicidas merito supplicio eximit
 anxia nimis circa lethalitatem vulneris disquisitio. Medici
 namque vulnera absolute lethalia a plurimum lethalibus &
 difficulter sanabilibus distinguunt, atque sæpe, vulneratum
 verosimiliter sanari potuisse, pronunciant, dummodo tre-
 panatio atque eius generis remedia rariora & periculosa
 debite adhibita fuissent, aut vulneratus ab omni corporis vel
 animi commotione, item a cibo minus salutari vel potu nimio
 abstinuisset. Cum autem plurimi ultimum supplicium aliter
 locum non habere autument, quam si vulnus absolute &
 necessario lethale sit, ita fit, ut, quemadmodum ICTi Vitem-
 bergenses apud *Bergerum in Electis Iurisprudentia criminalis p.*
280. conqueruntur, subtilitas medicorum multos homicidas
 debita pœna liberet. Improbe. Omnia fortassis vulnera
 sanabilia sunt, quod autem non sanentur, hoc adscriben-
 dum est imperitiæ humanæ. Neque enim medici & chirurgi
 ad finem medicinæ pervenerunt, uti de se ipso & de invento-
 re medicinæ Aesculapio id fatetur *Hiippocrates ad Democritum.*
 An itaque propterea nullum homicidam ultimo supplicio ad-
 ficiemus? Rectius certe ICTi Vitembergenses apud *Bergerum*
d. l. pœnam mortis locum habere existimant, si vulnerans
 animum occidendi habuit, atque vulnus periculosum in-
 fluxit, vulneratusque decessit, tametsi medici vulnus pro ab-
 solute lethali non agnoscant.

XXI.

Aliud homicidis perfugium præstat scrupulositas in
 corpore delicti indagando. Est scilicet corpus delicti certi-
 tudo de crimine vere commisso, ad quam sola rei confessio
 non sufficit. Etsi vero iura nostra communiter certitudinem
 saltem moralem, seu summam probabilitatem requirant,
 nonnulli tamen ICTi etiam mathematicam & indubiam exi-
 gunt, atque, cum hæc in rebus humanis fere haberi ne-
 queat, homicidas sæpe a morte debita liberant. Rem
 exemplo,

Exemplo, quod Clarissimus Praeses suppeditavit, illustrabimus. Mulier infanticidii accusabatur. Ipsa facinus confessa erat, aderat mortuus infans, vulnus lethale illi inspectum apparebat. Quis igitur de corpore delicti dubitasset? Dubitabatur tamen. Forsan, dicebant nonnulli, infans mortuus est ante nativitatem vel in ipsa nativitate, atque mulier eius rei ignara vulnus mortuo iam infanti intulit. Igitur necessarium ante omnia putabant, ut mulier per tormenta interrogaretur, ex quibus iudiciis ipsa certo sciret, infantem, quem manu sua peremisse se dicebat, vivisse. Cum vero illa nullum indicium afferre posset, ab ultimo supplicio liberata est.

XXII.

Nulli magis homicidis patrocinantur, quam hi, qui poenam capitis in levio rem commutant, si forte inspectio cadaveris vel plane facta non fuerit, vel facta quidem sit, sed non observatis iis omnibus, quae Carolus in *Constitutione sua articulo 149.* praescripsit, ut, si iudex, scabini vel actuarius non fuerint adhibiti, si chirurgi ante dissectionem iusiurandum non praestiterint &c. Iudicem in tali casu semper extraordinariam poenam dicere debere, *Carpzovius Quest. crim. 26. n. 52.* affirmat, cum quo plurimi alii consentiunt. Ex recentioribus *Harprecht. Consil. 19. n. 33.* negat, venefico poenam mortis dici posse, si inspectio cadaveris rite peracta non sit, quamvis reus confiteatur, se venenum propinasse, atque etiam mors secuta sit. Ex hac vulgari, opinione tanquam ex fonte aliquo, manifestorum homicidarum defensionem advocati plerumque desumunt, & ostendere laborant, aliquid circa inspectionem cadaveris neglectum fuisse, quo ita reum a merito supplicio liberent. Verum lex divina, quae homicidas ultro ferro persequitur, istam restrictionem, si cadaver rite inspectum fuerit, non addit. Et lex Carolina eam inspectionem non absolute necessariam esse dicit, nec propter omissionem eius caput poenam remittit, sed suadere solent viget, ut ad evitandum omne dubium adhibeatur.

Vide verba *articuli 199. dantur in Eröffning und Ertracht*
Solcher unterschiedlichen Verwundung halb nach der Begrubnis
des Erleibten bestimmet worden. Sec. 1. Quodsi ergo vulne-
ratus accepto vulnere venenam vel puros intra dies deobfe-
rit, magistratus autem, vel per incitiam vel propriis impedi-
mentum aliquod, cadaver aperiendum & inspiciendum non
curaverit, non dubitans tamen, morti illum adjudica-
re, qui eadem perpetravit. Vide not. 122. in quo modo Dignos
res colligunt, de eo, qui post vulnus (exiguo interiecto spatio
moritur, dubitandum non esse, quin ex vulnere decesserit.
Sed, inquit, potest sic innocens condemnari, potest mori
vulnerato ex alia causa, quae iam ante vulnerationem adfuit,
accidisse. Verum, si ob huiusmodi dubia homicidae ulti-
imum supplicium remittere velis, nullus unquam condemnabi-
bitur. Infallibilis veritudo in rebus humanis haberi ne-
quit. Homines sunt etiam pericillissimi chirurgi & medici.
Errarunt illi fortassis, & valens lethale esse resuscitarunt,
quod lethale non fuit. Vel occultam vim morbi, quo vul-
neratus etiam sine vulnere periisset, non perspexerunt.
Nimis faciles sumus, si huiusmodi excusationes admittimus.
Quid vero, si aliquando ob omniam inspectionem quis con-
demnetur, qui forsan, si cadaver rite consideratum fuisset,
occasionem, non causam, morti dedisse inventus esset?
Tamen non innocens condemnabitur, si animus occidendi
adfuit, si vulnus inflictum, si mors occasione istem vulneris
secuta est. Adde Strykiam in Usu moderno tit. ad L. Corn. de
Strar. n. 3.

XXXIII

Peccant porro illi, qui licentiam bellicam eo usque ex-
 tendunt, ut eadem innocentium permiffam existiment, dum-
 modo per illam grave damnum hosti inferre queant. Id qui-
 dem facillios concedimus, licentiam bellicam, quae vulgo *de*
raison de guerre appellatur, plus tribuere, castella amicorum &
 finitimorum occupandi, fruges horum consumendi & res
 etiam

etiam corrupendi, non solum in casu summe necessitatis, ut *Græni de Bur. bell. ac pac. lib. 3. c. 17.* putari, sed etiam tunc, cum maxime inde in nos utilis, in hostem vere gravè detrimentum redundat, dummodo deinde dampnum quod vicini patiuntur, illis resarciatur. At homines innocentes nostræ utilitatis vel etiam necessitatis causa trucidare, hoc impium, hæc crudele est. Itaque non possumus non laudare pietatē Comitis Starembergii, quæ maxime anno cis 1506 III. enituit. Digna res est, quæ a nobis copiosius paulo ex relatione cuiusdam, qui ipse interfuit, memoretur. Starembergium eo anno Leopoldus Imperator exercitui suo in Italia præfecerat. Gallorum contra copias numero longe superiores Vendomius ducebat. Starembergius castra prope Ostiliam posuerat, Vendomius inter Padum & Atesin amnes tendebat, & Ostilia obsidionem minabatur. Neque dubium erat, quin, si hæc urbs a Gallis occuparetur, Cæsareus exercitus a comætu & reditu in Germaniam intercluderetur. In his angustiis Italus quidam, Melara oriundus, earumque regionum maxime gnarus, duces Cæsareos adit, ostenditque, integrum exercitum Gallorum facili negotio deleri posse, si aggeres, quibus Padus coercetur, tumpantur. Id tamen non dissimulat, hac inundatione plurimos simul accolos Padi, qui Pontifici Romano subiecti vivebant & cum quibus Cæsareis pax erat, perituros, Ferraramque provinciam insignè damnuram passuram. Res in consilio bellico proponitur. Valdemontius Princeps, Martinus Baro, ceterique duces bellici vehementer Starembergio, ut occasione hac oblata uteretur, & deleto exercitu Gallorum bellum in Italia conficeret, suadebant, necessitatem suam & penuriam comætu atque periculum, quod sibi imminerebat, ostendebant, de cetero permisum iure belli putabant, aliquot homines Galoti publicè immolare. At Starembergius, sicut & Leopoldi Augusti pietati istud remedium convenire, negabat, impiumque dicebat, tot hominum innocentium morte viciorum redimere.

D ;

Itaque

itaque omiffa res est. Italus tamen ille, ne vana promiffa videretur, petebat, ut fibi experimentum faltem in aggeres minore facere permetteretur. Quod cum ei concessum effet, tanta aquæ copia in castra Gallorum irrupit, ut nocte interfecta vafa colligere & castra deserere necesse haberent. Dubitari itaque non debet, integrum exercitum periturum fuiffe, si Starenbergii pietas, ut omnes aggeres rumparentur, indulgero potuiffet.

XXIV.

Considerandum est porro, annon iusto mitius cum illis agatur, qui efficiunt, ut foemina gravida abortum faciat, dum ii quidem ex recepta distinctione, si partum animatum abigant, capite, si inanimatum ex utero propellant, fustigatione tantum, relegatione vel pœna etiam mitiori plectantur. Non ignoramus equidem, ipsam Caroli V. constitutionem ita *articulo 133.* difponere: So jemand einem Weibsbild durch Bewang/ Essen oder Trincken / ein lebendig Kind abtreibt/ so solch Ubel fürschlicher und böshafftiger Weib beschicht / soll der Mann nit dem Schwedts als ein Todschlagger / und die Frau / so sie es auch an ihr selbst thäte / erdräncket oder sonst zum Tode gestrafft werden. So aber ein Kind / das noch nicht lebendig wäre / vor einem Weibs Bilde getrieben würde / sollen die Urtheiler der Straff halber bey den Rechtsverständigen oder sonst / wie zu Ende dieser Ordnung gemeldt / Rath pflegen. Verum Physici & Medici firmissimis iam argumentis ostenderunt, vanam effectam distinctionem, partumque, simulac concipitur, vivere debebant igitur omnes, qui abortum procurant, indistincte capite puniri, cum partus, quem abigunt, & vivat, & republicæ membrum aliquando futurum sit; neque a lege divina recedere debeamus, quæ eos, qui hominem interemerunt, occidi iubet.

XXV.

Improbamus etiam illa iura & leges, quæ non ultimo applicio, sed multa pecuniaria, carcere vel alia leviori poena

poena homicidas afficiunt. Nolite, inquit Deus *Nam. XXX.* redemtionis pretium pro ullo homicida, qui sors sit & dignus morte, accipere. Sed omnino morti traditor. Atque tamen gentes & Principes multi id facere non dubitarunt. Franci Germanique veteres nihil unquam ab homicida, praeter multam, exegerunt, cuius quantitas admodum variabat. *Lege Salica* sexcenti & octingenti solidi solum in simplicem homicidam *tit. 44. §. 1.* ducenti in veneficum statuti erant. *ibid. tit. 21.* Ludovicus Pius Virgildo & exilio temporario homicidas punivit. *Capitul. lib. 4. tit. 20.* Saxones in caedem nobilis *MCCCCXL. liti CXX. solidos,* virginis duplum statuerunt, *Lege Saxonum tit. 2. Baiuvari tit. 3. cap. 28.* eum, qui masculum occiderat, *CLX. solidis,* qui feminam, *CCCXX. solidis;* & si illa se defendisset, *CLX. multarunt.* *Alemanni tit. 68.* homicidam solutis *CLX,* aut, si occisus heredes non reliquisset, *CC. solidis.* absoluerunt, femina vero interfecta, duplum exegerunt. Scoti secundum *Statuta Wilhelmi Regis cap. 7.* homicidam viginti novem vaccae & unum iuvenum dare iusserunt. Calimirus M. Poloniae Rex, referente *Stannio de servitute personali lib. 3. c. 9. §. 13.* homicidis annui carceris poenam imposuit, ac deinde se legem tulisse gloriatus est, qua rigorem legum divinarum & humanarum emendarit. Denique nec excusare possumus ius canonicum, quod homicidas dolosos, quin & parricidas, poenitentia & ieiunio aliquot dierum peracto, a reatu absolvit. Vide *c. 40. 41. 43. dist. 50.* nec non *c. 1. & 3. X. de his qui filios occid.*

XXVI.

Afferunt nonnulli, posse Principem permittere singularia certamina, quae duella vulgo vocantur. Afferunt etiam argumenti loco *titulum C. ut armorum usum in seculo Principe interdictum sit.* Sed legum Romanarum hac in re nulla est auctoritas, cum lex divina de non occidendo universalis sit, quam Princeps non potest tollere. Vindicta privata est prohibita & magistratus constitutus, non qui certamina civibus permittat,

mittat, sed gladio maleficiorum vindex ultorque sit. Ergo peccant, qui certamina talia Principis voluntate ac consensu licita fieri dicunt. Nec iuvantur exemplo Davidis, qui cum Goliatho singulare certamen iniit. Hoc enim certamen pro salute totius populi & exercitus recte suscipiebatur.

XXVII.

Dicendum quoque est de illis, qui magistratui ius tribuunt, eos, qui contra rempublicam quid machinari deseruntur, non auditos occidendi, si iudicium contra eos sine periculo institui non posse videatur. Multi propter hanc sententiam innocentes perierunt. Notum est de antiquis iudiciis Vestphalicis, assessores eorum facultatem habuisse, reos delatos non citatos nec auditos interficiendi. Sufficiebat, dum unus ex scabinis reum deferret & iuraret, delatum tali crimine pollutum esse. Huiusmodi delati nomen libro sanguinis, ut vocabatur, inscribatur, ipseque sine citatione & defensione in bannum condemnabatur, ac potestatem habebant singuli scabini, eum, ubicunque deprehenderent, suspendendi, ceterique obligati erant, ut eos iuarent, si modo unus scabinus alteri sub fide iurisiurandi scabinalis diceret, hunc hominem bannitum esse iure venico. Vide *Dacium volum. rerum German. lib. 4. c. 8.* & *Thomasium de vera origine, natura, progressu & interitu iudiciorum Vestphalicorum §. 48.* Ita vero fiebat, ut innocentes multi opprimerentur atque delictum, quod non commiserant, morte luerent. Conqueritur hac de re Ioannes de Francofordia apud *Freberum de occultis Vestphalic. iudic.* Recte igitur ista iudicia inter Germanos hodie cessant. Exercentur vero adhuc inter Venetos; apud quos magistratus constituti sunt, quos *Inquisitores status* vocant, qui eadem licentia, qua scabini Vestphalicorum iudiciorum olim, non auditos condemnant. Luctuosum exemplum *Battista Nani in Historia della republica Veneta lib. 5. ad annum MDCXXII* refert, de Antonio Foscarini, equite & senatore. Proposita scilicet delatoribus præmia

præmia sceleratos aliquot homines excitaverant, ut contra vitam patritiorum innocentissimorum maximeque illustrium coniurarent. Et calumniæ eorum pronis auribus ab Inquisitoribus Status accipiebantur, quod memoria præteritarum turbatum atque insidiarum, quibus respublica appetita fuerat, suspiciones etiam in argumentum criminis traheret. Inprimis vero Antonius, quem memoravimus, contra rempublicam cum exteris conspirasse accusabatur. Nec mora. Inquisitores, fide delatoribus habita, nobilissimum virum nec auditum ad mortem damnant apprehensumque furcæ affigunt, sed, detecta post aliquod tempus eius innocentia, cum vitam non possent, existimationem ei restitunt. Istiusmodi itaque exempla iniquitatem sententiæ supra allatæ luculenter ostendunt, verumque est in omnibus iudiciis, maxime vero in pœnalibus, quod *Seneca in Medea act. 2. sc. 2. ait: Qui statuit aliquid, parte inaudita altera, æquum licet statueris, hand æquus fuit.*

XXIIX.

Deinde intempestive misericordes sunt Icti, qui existimant, homicidam, si intra 20. annos nec accusatus sit, nec inquisitio contra eum facta, ab omni pœna liberum pronuntiandum esse. Probare connituntur opinionem hanc ex l. 12. C. ad l. Corn. de falsis. Verum ea lex ad alias pœnas non pertinet, quam quæ in Principum iura talia condentium, arbitrio sunt; pœna homicidii vero ex lege divina originem trahit. Igitur quoniam Principes legibus naturalibus & divinis æque ac alii homines vivere debent, perspicuum est, non posse eos legem de occidendo homicida contraria lege tollere, neque temporis lapsu accedente impedire. Frustra igitur diversam sententiam defendunt *Tessaurus Decis. 208.* ubi Senatum Pedemontanum sic iudicasse refert, & ceteri, quos ille longa serie enumerat.

Paucis quoque commemorandi sunt, qui asyla constituunt, atque homicidis dolosis ad ea perfugientibus poenam mortis remittunt. Neque asylorum patroni quidquam constitutione divina iuvantur. Ea enim quae Deus fecit, asyla ad homicidas dolosos non pertinuisse, clare ex *Numer. XXXV, 32.* apparet. At Pontifices longe indulgentiores fuerunt. Certe Innocentius III. in *c. 6. X. de immunitate Ecclesiarum*: *Fugiens, inquit, ad Ecclesiam, quantumcumque gravia maleficia perpetravit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem vel ad poenam, sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam.* Non ignoramus equidem, istud capitulum non ubique usu servari. Servatur tamen in Italia nonnullisque aliis provinciis. Neque desunt iis quoque in terris, quibus asyla generaliter abrogata sunt, privilegia locis quibusdam tributa, ut in iis homicidæ alique malefici impunitatem consequantur. *Choppinus de Domino Francia, lib. 2. t. 7. n. 11.* refert, Vilhelmum, Neustriæ ducem, cœnobium D. Martino consecrasse, eique privilegium addidisse, ut, si quis latro vel homicida vel alius criminis reus timore mortis fugiens ad hanc Ecclesiam pervenerit, non lædatur, sed liber dimittatur, Abbati vero liceat, latronem vel furem de suspendio liberare, si forte superveniat. Quod impium rescriptum pium tamen *Choppinus* appellat.

XXX.

Ea quoque misericordia intempestiva est, qua conditio interfectoris attenditur, atque ætatis ipsius ratio habetur. Iam equidem eorum opinionem non examinabimus, qui generaliter asserunt, propter minorem ætatem poenas esse mitigandas. Saltem utrum homicidio commisso minores 25. annis a poena ordinaria liberari possint, videbimus. Existimat hoc *Sande l. 5. tit. 9. def. 4.* atque in arbitrio iudicis ponit, an minor viginti quinque annis propter homicidium vel

vel aliud capitale crimen commissum ordinaria vel extraordinaria pœna sit afficiendus. Affert pro stabilienda sententia sua *l. 37. de minoribus*, in qua Tryphoninus: *In delictis, ait, minor annis viginti quinque non meretur in integrum restitutionem; utique atrocioribus nisi, quatenus interdum miseratio aetatis ad mediocrem pœnam iudicem produxerit.* Verum, quamvis interdum ob minorem ætatem leviolem pœnam constituere iudici permittitur, ea tamen facultas in homicidio puniendo cessat. Nam mortis pœna in hoc delictum iure divino statuta est. Ergo nec Principes nec ICTi eam in leviolem mutare queunt, cum non sit in potestate inferioris, leges a superiore latas tollere aut restringere. Deinde quoque, legem allatam in homicidii pœna locum non habere, apparet ex *l. 6. C. ad L. Cornel. de sicariis*, ubi Diocletianus & Maximianus Imperatores ita rescribunt: *Si quis te reum legis Corneliae de sicariis fecerit, innocentia purgari crimen, non adulta ætate defendi convenit.* Cavendum ergo est ICTis, ne nimia misericordia leges & divinas & humanas evertant.

XXXI.

His iungendi sunt legumlatores & ICTi, qui dignitatem occisoris spectant & propter hanc mitiolem pœnam infligunt. Ius civile Romanum illos tantum homicidas, quorum gravior miseriole fortuna est, capite puniri, honestiores vero, sublata capitis pœna, deportari iubet. *L. 16. ad L. Corn. de sicariis.* Ius quoque canonicum clericos homicidas non ultimo supplicio afficit, sed degradatos curiæ seculari puniendos tradit, Ecclesiam tamen efficaciter intercedere iubet, ut citra mortis periculum sententia circa eos temperetur *c. 27. pr. X. de Verborum significat.* Verum hæc res in arbitrio Principum & legumlatorum non est posita, cum Deus ipse omnes homicidas occidi velit. Igitur, cum impium sit legibus divinis non obtemperare, recte apud nos iura hæc negliguntur.

XXXII.

Non pauci quoque, quos *Tiraquellus de Panis temperandis aut remittendis causa* 25. memorat, existimant, homicidæ Iudæo vel alii non Christiano, si Christianus efficiatur & baptismum accipiat, ultimum supplicium remittendum esse. Imprimis *Thomas Ferrarius cant. 24.* refert, Paduæ Iudæum, qui, commissio quodam enormi delicto, Christianum se fecerat, convocatis illustribus totius academix Doctoribus, & causa in utramque partem disputata, liberatum fuisse. Nos vero isti opinioni manifesto iniquæ *Ovidii* tantum verba ex *libro 2. Pastorum* opponimus:

*Ab nimium faciles, qui tristia crimina cadis
Fluminea tolli posse putatis aqua.*

XXXIII.

Dissentimus porro ab his, qui homicidis ob multitudinem liberorum ultimum supplicium remittunt. Provoquant quidem ad *L. 7. §. 3. de Bonis damnatorum*, seu, uti ab antiquis allegari solet, *L. un. §. 3. de Portionibus, qua liberis damnatorum conceduntur*, nec non ad *L. 57. §. 1. de Ritu nuptiar.* At his legibus parum iuvantur. Non negamus tamen, inter antiquos Romanos plurimos gravissimorum delictorum atque etiam homicidii reos damnationem ob liberorum copiam, evasisse. Memorabile imprimis *Sergii Galbæ* exemplum est, qui ob Lusitanos contra interpositam fidem interfectos iamiam damnandus per filios suos in medium productos misericordiam populi commovit & absolutus est, teste *Cicerone de Claris Oratoribus, n. 89. & 90.* adeoque, ut *Valerius Maximus lib. 8. cap. 1. n. 2.* loquitur, absolutionem, quæ innocentæ tribui non potuit, respectu puerorum impetravit. Sed, quod priscis Romanis æquum visum est, inter Christianos certe, quibus Deus legem de homicidis interficiendis præscripsit, valere non potest.

XXXIV.

XXXIV.

Peccant porro, qui ob insignia bene merita vel ob artificium singulare homicidas ultimo supplicio eripiunt, parumque illis prodest, quam pro se afferunt, *Li. 31. pr. de Pœnis.*

XXXV.

Denique nonnulli, homicidas a pœna capitis per matrimonium liberari, putant, si videlicet puella quædam damnatum sibi maritum expetat. Vide hac de re *Bart. Chassanum in Comment. consuetud. Burgundia §. 2. verb. S' it n' a grace tit. Des iustices & droiz d' icelles*, ubi dicit, se nullam eius consuetudinis rationem afferre posse, nisi, quod per matrimonium maior reo pœna imponi videatur, quam per mortem, per multa, quæ de malitia mulierum affert. Sed hæc nostra non indigent refutatione.

XXXVI.

Finem itaque imponimus scripto huic, &, quod iam ab initio fecimus, iterum iudices ICtosque monemus, ut in homicidiis puniendis ab intempestiva misericordia abstineant. Sed caveant etiam, ne in crudelitatem prolabantur, festinandoque nimis innocentem cõdemnent. Potius illud *Juvenalis Satyra 6. v. 220.* ob oculos habeant:

Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.

ALBERTO RIPERO SVO

S. P. D.

PRAESES.

EX quo TE, CARISSIME RI-
PERE, in disciplinam & institutio-
nem meam tradidisti, confestim singulari mo-
destia & industria TUA in optimam de TE
spem adductus fui. Nam quo diutius mecum
fuiſti, magis indices perſpicere cœpi elegantiam
ingenii TVI & mirificos, quos in iure nostro
fecisti, progressus. Non vana me loqui, omnes
TVI Commilitones ſciunt, qui, quantum
eruditione, eloquio & perſpicacia valeas, &
ex privatis, qua quotidie cum Auditoribus
meis inſtituo, colloquiis, & ex publicis, qui-
bus ſapiffime nos exerceamus, diſputationibus
cognoverunt. Non tamen contentus his; qua
hucusque dedisti, doctrina TVÆ ſpecimini-
bus, aliud etiam luculentius longe nunc edis.
ſetegisti ſcilicet, me inſcio plane, argumentum
elegans & ſingulare, atque, poſtquam id nul-
lo

lo auxiliante elaboraveras, mihi obtulisti. Non displicuit mihi id scriptum TVVM, voluique ab initio, ut ita, quemadmodum illud mihi exhibueras, in lucem prodiret. Sed quia TV ipse desiderabas, ut cura mea auctius & paulo ornatius aderetur, mutavi pauca, adiaci etiam nonnulla, qua tamen, ut totum opus abs TE per textum dici posset, non ipse elucubratus sum, sed TVO stylo exprimenda dedi. Atque sic scriptum hoc, quod nunc eruditorum oculis subiicitur, absolutum est, de quo an iuste TIBI gratuler, alii aequi rerum aestimatores iudicabunt. Non diffitebor tamen, me aliquam opinionem TVAM, quam conquisitis magno studio rationibus stabilire conatus eras, non admisisse, quod in ea abs TE dissentirem. Asserueras nempe, peccare maritum, qui adulterum cum uxore deprehensum occidat, improba veras quoque lenitatem legumlatorum & ICtorum, cadentis huiusmodi inultam dimittentium, maxime autem reprehenderas distinctionem prisca Romani iuris, quod adulterum tunc saltem interficere

ere permittit, si is vel leno, vel histrio, vel
infamis, vel libertus fuerit L. 24. pr. Ad L.
Iuliam de adulteriis, in honestiore autem bac.
vetat. Non desunt, qui T. Ecum sentiant, im-
er quas nunc saltem Percezium in Codicem
it. Ad L. Iul. de adulteriis n. 23. & Ziegler-
um ad Grotium lib. 2. cap. 1. §. 7. nomina.
Animadverto quoque ex historiis, apud exte-
as gentes huiusmodi eadem impunitam reli-
tam non fuisse. Memorabile imprimis est
exemplum Iacobi Bresai, Normandia Sene-
calli, quem ob huiusmodi facinus Ludovicus
XI Galliarum Rex ad mortem damnatum non
prius, quam solutis centum millibus thalerorum,
dimisit. Digna res est, quam ex Roberti Ga-
guini Annalibus, & ex Chronico scandalo-
so Ludovici XI. copiosius referam. Die XIII.
Iunii anni MCCCCLXXVI. Bresaus cum con-
iuge, Carolina, Caroli Regis ex concubina filia,
ad pradium aliquod suum profectus, postquam
diem venationibus extraxisset, sub vesperam
cubiculum separatum petit. In quo dum somno
indulget, nocte concubina a servulo expergefactus
mone-

monetur, uxorem cum Petro quodam Vergneo, nobili venatore, cubare. Quo nuncio inflammatus Bresans, rapto ense, ad cellam, in qua coniux iacebat, accurrit, deiectisque foribus, adulterum, qui indusio tantum indutus erat, multis vulneribus confossum necat, uxorem vero, qua in aliam cellam aufugerat atque sub lecto liberorum communium se occultaverat, persequitur, inventam protrahit atque supplicem gladio traiecit & sic exanimatam relinquit. Similem historiam apud Lipsium lib. 4. epistolica quæst. 12. reperio. Verba eius adiciam: Rem atrocem, & tragœdia non epistola dignam! Nobilis ille iuuenis, quem olim familiariter novimus in Italiae Neapolim venit. Non diu ibi vixerat, cum amavit ipse, dicam, an ultro admatum est a nobili matrona. Nosti Italiam, nosti sexum:

- - Τὴν τρομέουσαν γυναῖκα.

Certe accitum ab illa ferunt incautum iuvenem. Venit, paruit, commeavit furtim, res mariti egit, &, quæ non opus est dicere.

F

Non

Non fefellit illa *Φαίρος* sum̄ quendam e servis,
Domino indicat. Dominus, condita ira,
parat ultionem. Servare intente eundem ho-
minem iubet, dum Mars esset cum Venere
sua. Nec diu factum est, nunciatur marito
adesse. Domum redit, irrumpit cubiculum
comite illo servo: infelicem adolescentulum
e lecto protrahit nudum ac iam vix vivum,
In oculis coniugis multis ictibus confecit.
Adiicitur deinde succidanea victima uxor ipsa.
Cadavera nuda & lacera noctu in viam pro-
iiciunt: ipsi, priusquam luceret, se in pedes;
*Facile ex fuga, quam maritus hic capessivit,
apparet, cades huiusmodi nec in Italia inultas
dimitti. At alia gentes rectius eas lege per-
miserunt. Lysias Orat. i. pro cæde Era-
tothenis & Demosthenes adversus Aristocra-
tem ostendunt, lege Attica permissum, occi-
dere non solum, qui apud uxorem, sed &, qui
cum concubina, matre, sorore aut filia depre-
henduntur. Apud Persas, qui uxorem una
cum adultero perimit, novam insuper vestem
præmii loco accipere, Ad. Olearius itin. Pers.*

l. 5.

l. 5. cap. 21. memorat. Regio Hispanico iure,
 ſe Covarruviae tomo 1. P. 2. cap. 7. S. 7. n. 26.
 fidem habemus, uxor adultera & adulter per
 ſententiam iudicis ipſi marito traduntur cum
 bonis ſuis, ut faciat, quidquid libuerit, etiam,
 ut eos occidat. Igitur ius quoque Romanum
 recte eadem adulteri in flagrante delicto depre-
 henſi permittit. Et quamvis differentiam
 inter vilem & honeſtum adulterum faciat,
 ea tamen deinde ſublata eſt in ipſo iure Ro-
 mano. Apparet hoc ex Novella 117. c. 15,
 ubi indiſtincte maritus, qui ex gravi ſuſpicio-
 ne adulterum occidit, nullum periculum ex
 hoc formidare iubetur. Accedit ius canoni-
 cum, quod in c. 3. X. de Sententia excommu-
 nicationis eum excuſat, qui in clericum etiam,
 cum uxore, matre, ſorore vel filia turpiter
 inventum, manus iniecerit violentas. Et Ca-
 rolus in Conſtitutionis art. 150. inter innoxias
 caeſes, die aus unſträfflichen Urſachen
 beſchehen / occiſionem adulteri refert. Ne-
 que opus eſt excuſatione, quam Pufendorffius
 de Iurenatura & gentium l. 2. c. 5. S. 15. offert,

quod scilicet leges haec eadem istiusmodi non
licitam faciant, sed tantum actui vitioso, af-
fectuum humanorum & ira violentia velti-
ficantes, impunitatem indulgeant. Puto
enim, interfectionem talem etiam aequitatis
& iustitia regulis convenire. Egregie Hen-
niges in Grotium lib. 2. cap. 20. §. 17: Possunt,
inquit, quandoque, utilitate publica sic sua-
dente, etiam privati executores iustitiae dari,
neque has leges iniuriam continere arbitror.
Non videtur legislator, dum marito & patri
adulterum occidere permittit, soli eorum
dolori indulgere, sed & eosdem constituere
ad exequendum homines maleficos, qui
sceleribus poenam & ultimum supplicium
commeruerunt. Scilicet cum adulterium atro-
cissimum delictum sit, quod, ut DD. ex L. 23.
§. 16. de Legatis 2. colligunt, maritum gra-
viori iniuria afficit, quam si filium eius quis
occidat, poena autem legibus statuta vix satis
malitiam improbisimorum hominum coer-
ceant, saepe etiam per inficiationem aliasve
fraudes eludantur, acriore remedio opus est,
quod

quod praesente metu maleficos absterreat.
Nullum vero commodius esse potest, quam
si marito potestas occidendi permittatur. Dum
haecque hanc licentiam dant iura, non priva-
ta vindicta quid indulgent, sed publicam ei
exercendam permittunt, atque securitati
publicae prospiciunt. Neque video, quamob-
rem maritus, dum iure hoc sibi concessio uti-
tur, peccet, tametsi suam simul iniuriam,
qua cum publica coniuncta est, ulciscatur.
Atis vero, adulteri in flagranti delicto occisi
animam simul interire, quod Christiana cari-
tati repugnet. Sed Dei haec iudicia sunt, ab
hominibus non exercenda. Poterit hic ani-
mam facinorosi istius modo, quem homines
ignorant, servare. Et si etiam pereat, in-
certissimum tamen est, an adulter ille, si
vel maxime ei pepercisset maritus, ad fru-
gem deinde fuisset rediturus. Igitur non muto
sententiam, sed puto, adulterum cuicum-
que conditionis, si in delicto deprehendatur,
recte a marito occidi. Video, mecum senti-

re *ICTos Vitembergenses*, qui aliquando merito occisori, relegationis pœnam imposuerunt, non ob eadem ab ipso patratam, quæ innoxia fuisset, sed quod in flagrante delicto eos non deprehendisset. Adieci ipsum *Responsum* in fine dissertationis. Hac sunt, *CARRISIME RIPERE*, quæ me, ut ab ista sententia *TVA* recederem, permoverunt. Quod superest, polliceor, me eodem, quem hucusque declaravi, amore in posteram quoque *TE* amplexurum, nihilque emissurum eorum, quibus & studia *TVA* amplificare potero, & *TE* ipsum ornare. Vale etiam atque etiam. Helmstadii
postrid. Calend. Mart. anni

CID IO CCXIV.

Responsum

ICtorum Vitembergensium super poena
mariti, qui adulterum cum uxore deprehen-
sum occidit.

Dat Johann Conrad R. in guten bestand und gestanden/
daß er am 29. Octobr. abgewichenen Jahres dem Haupt-
mann Hanns Ernten von H. weil Er ihn in grossen Verdacht mit
seiner Frau gehabt / auch alleine in den Kämmergen bey ihr
angetroffen / aus übermaßigen Eiffer mit dessen eigenen Degen
einen tödlichen Stich zugesüget / immassen derselbe eine halbe
Stunde hernach von solchem Stich Todes verblichen.

Ob nun wohl Inquisit anfänglich ein anders fürges
wendet / dem Entleibten auch freundlich zugesprochen / und aus
der Hauptwache an sein Eheweib einen Brieff geschrieben /
worinnen er / wie der von H. umb das Leben kommen / verständiget
zu werden verlanget / aus welchen Umständen es das
Ansehen gewinnen will / daß Inquisiti letzteres Fürgeben falsch und
erdichtet ; Dennoch aber und dieweil derselbe / nachdem Er den
von H. mit seiner Eheweibe in erwähnten Kämmergen zischeln
hören / und als Er es aufgemachet / selbigen mit ihr allein dar-
innen angetroffen / wieder den von H. ungleichen Verdacht zu
schöpfen gnugsame Ursache gehabt / zumahl da ermelter
Hauptmann bereits / ehe Er in Venetianische Dienste sich be-
geben / vom Inquisito, daß Er sich der Conversation mit
seinem Eheweibe erhalten möchte / erinnert worden / also/
daß Er ihm den Stich aus Eifersucht zugesüget / der Wahrheit
ähnlicher/

ähnlicher / als was Er vormahls zu seiner Defension vorge-
 geschüzet / in mehrer Erwegung / daß seiner Frauen verdächti-
 ges Leben weswegen Er auch bey Hoffe und sonstn sehr ge-
 schraubet und öffters ein Hamrey gebeissen worden / bey ihm
 solche Eifersucht gar leicht erwecken können / bevorab / Da aus
 des Eheweibes eigenen Geständniß / welcher gestalt sie mit dem
 Entleibeten / ehe er in Moream gezogen / würcklich Ehebruch ge-
 trieben / gnugsam erhellet / daß sein geschöpffter Verdacht nicht
 ungegründet gewesen / wozu ferner kommt / daß / woserne
 ungeregte Personen das Werck der fleischlichen Unzucht vor der
 vorgegangenen Entleibung nicht vollbracht / wie sich es doch
 aus dem nach dem Tode auf des Entleibeten Leibe gefundenen
 Saamen etlicher massen muthmassen lässet / dennoch aus den
 Umständen sattsam abzunehmen / daß sie dergleichen in Wilden
 ehabt / und / wenn sie nicht verstorret worden / wohl vollbracht
 haben würden / hiernechst gar wohl zu vermuthen / daß durch
 das freundliche Zureden Inquisite dem Entleibten die Furcht
 annehmen / und daß selbiger nicht etwann aus desperation
 wieder ihn etwas tentiren möchte / verhüten wollen / und
 dlichen der an sein Eheweib geschriebene Brieff nicht un-
 möglich damit / daß solcher aus verwirreten Gemüthe und bey
 noch anhaltender Bestürzung über den kläglichen Fall geschehen/
 tschuldiget werden kan.

So ist mehr gedachter Inquisite mit der ordentlichen
 straffe der Todtschläger nicht unbillig zu verschonen / nichts
 strominder aber gestalter Sachen nach / und in Ansehung / daß
 Er gleichwohl sie in der bösen That nicht angetroffen /
 des Landes ewig billig zu verweisen.

D. X. B.

☞): (0): (☞